

Feriekursus for Skolelærere
i
Jordbrug, Planteavl og Husdyrbrug
ved
Landboskolen ved Lyngby.

Der er i foranstaaende Afhandling gjort Rede for en Del af de Bestræbelser, der kom frem i Slutningen af forrige og Begyndelsen af dette Aarhundrede for at skaffe Skolelærerne nogen Undervisning i Landbruget. Vel bleve disse Foranstaltninger nærmest af forbigaaende Natur; thi kunde det kgl. Landhusholdningsselskab end allerede 1785 uddele sin første Præmie, en 1ste Sølvmedaille, til Skolelærer Lauritz Aagaard af Rønninge for hans Virksomhed ved »Landalmuens Undervisning efter Selskabets Underretning om Agerbruget«, og uddelte det end ogsaa i de følgende Aar jævnlig Præmie til andre Skolelærere for fortjenstfuld Virksomhed i samme Retning, saa faldt dette Præmieringssystem dog bort inden ret længe af Mangel paa Tilslutning, bl. a. fordi der fattedes en nogenlunde ordnet og systematisk Undervisning for Skolelærerne i dette Fag. Den Kommission, der blev nedsat for at udarbejde en Undervisningsplan for Skolelærer-Seminarierne, søgte vel i Reglementet af 10de Februar 1818 at bøde herpaa ved ikke blot at kræve Seminaristerne underviste i »Naturvidenskaber, Plantelære, Zoologi« og i det Hele taget i »Naturens almindelige Love, Kræfter og Virkninger«, men paabød ogsaa, at »udi Kundskab om Landhusholdningen bør Seminaristen være bragt saa vidt,

at han i Haugedyrkningen veed saavel theoretisk som praktisk de almindeligste Regler og Haandgreb ved Urte- og Frugthaugers Anlæg og Kultur, og at han for Jordbruget kjender de vigtigste Grundsætninger og forstaaer efter disse at vælge den fordelagtigste Drift for den ham tildelte Jordlod. Naar denne Bestemmelse imidlertid blev stillet i Bero ved Fordord. af 19de Oktober 1824, saa var det ikke, fordi man fandt Tanken urigtig, men fordi man ikke i hin pengeknappe Tid kunde tilvejebringe de nødvendige Midler til at gennemføre denne Undervisning ved Seminarierne, ligesom vel ogsaa fordi man paa hint Tidspunkt, da Landbrugsundervisningen i det Hele taget var i sin første famlende Begyndelse, savnede de nødvendige Kræfter hertil.

Noget direkte Skridt til Landsbylærernes Oplysning i Landbruget er ikke senere gjort, men ligesom det er umiskjendeligt, at disse i ikke ringe Maal have bidraget til særlig det mindre Jordbrugs Udvikling, dels ved det fortrinlige Exempel, mange af dem have vist ved en udmærket Dyrkning af deres smaa Jordlodder, saa vi i Øjeblikket have en Række af veldyrkede Skolelodder, der netop jævnlig ere Maalet for mange af den senere Tids Husmandsrejser, dels ved at give Impulsen til og tage Del i Iværksættelsen af mange af de Fællesforanstaltninger, der karakterisere den nyere Tid, saasom Andelsmejerier, Tyreforeninger, Fællesindkjøb af Foder, Frø og Gjødning, dels ved Foredrag og ved Undervisning i Aftenskoler o. lg., saaledes er det ogsaa umiskjendeligt, at der blandt de fremmeligste af dem føles en Trang til at faa en virkelig rationel Oplysning at bygge videre paa. Denne Trang bør imødekommes og drages Samfundet til Nytte; thi det synes dog uimodsigeligt, at denne Samfundsklasse ved sin samtidige Virksomhed som Lærer og Jordbruger og ved sin umiddelbare Forbindelse med og Indflydelse paa Befolkningen, der i Danmark først og fremmest er knyttet til Jorden, maa have ganske særlig gode Vilkaar for at

kunne medvirke ved Uviklingen af denne vort Fædrelands Hovednæring.

Vel maa det ikke glemmes, at deres egentlige Kald først og fremmest er at være Ungdommens Lærere, Vejledere og Opdragere; men naar der ved Siden heraf saa hyppig kaldes paa deres Medvirkning snart i kommunal, snart i politisk, snart i selskabelig eller andre Retninger, saa synes det at være fuldt forsvarlig at ruste de Lærere, der have Lyst og Trang dertil, med Kjendskab til Jordbruget, Planteavl og Husdyrbruget, og til de Forhold, der betinge disses Udvikling. Og dette dels for deres eget Udkommes Skyld, efterdi det naturligt maa ligge dem paa Sinde at faa det bedst mulige Udbytte ud af deres Jord og derved styrke deres økonomiske Stilling og befri dem for de Bekymringer for Udkommet, der ellers ofte kunne trykke dem under Udførelsen af deres ansvarsfulde Skolegjerning; og dels fordi det vil bidrage til at opretholde og betrygge deres Indflydelse paa den Kreds, hvori de færdes, og hvis Interesser særlig ere knyttede til Landbruget; — og denne Trang maa føles saa meget stærkere, som nu en Del af de yngre dygtige Landmænd have besøgt Landboskolerne og dér faaet nogen Forstaaelse af de Naturkræfter, der gribe ind i deres Virksomhed, og hvormed de stadig maa arbejde, hvorfor det for Læreren maa være ønskeligt at have et Indblik i og noget Kjendskab til de naturlovmæssige Principper, der ere det Fundamentale for al Landbrugsbedrift. Men ogsaa for selve Børneundervisningen maa et saadant Kjendskab hos Læreren i mange Tilfælde være nyttigt; ikke paa den Maade, at der skal gives Børnene Indblik i de tildels abstrakte Begreber og indviklede og halvt løndomsfulde Omsætninger, som vi træffe f. Ex. i Kemien og Fysiologien, thi dette ligger uden for Børnenes naturlige Fatteevne; men derimod vil der jævnlig ud af Naturret, som det aabenbarer sig i Jorden, Planterne og Dyrene, kunne hentes Billeder og letfattelige Fremstillinger, der ville kunne være baade fornøjelige, lærerige, nyttige og udviklende, særlig

for en paa Landet opvoxet og med Naturfremtoninger umiddelbart fortrolig Ungdom.

Det er Betragtninger af denne Art, der have ledet Undertegnede til at gjøre et Forsøg i den angivne Retning. Allerede medens jeg fra 1858—67 virkede som Assistent i Landøkonomi ved den kgl. Vtr.- og Landbohøjskole og derfra flere Vintre i Træk holdt regelmæssige Aftenforedrag for den modne Ungdom og de ældre Jordbrugere i Almueskolerne i Sognene omkring Kjøbenhavn, lededes min Tanke uvilkaarlig hen paa at samle Skolelærere til en systematisk Undervisning i Landbrug og Planteavl, da det var indlysende, at der derigjennem kunde spredes en Række af nyttige om end fortrinsvis vækkende Landbrugsmeddelelser ud i Befolkningen. En Plan, som i den Anledning udarbejdedes, blev ikke iværksat paa Grund af min Indkaldelse til Krigen og paafølgende Udenlandsrejse. Tanken har senere fulgt mig, og naar jeg nu har ment at burde prøve paa at udføre den, da er det dels fordi, som nævnt, Trangen blandt Skolelærerne sikkert er voxet, dels fordi der til Landboskolen er knyttet dygtige, modne og øvede Lærekræfter, og der tillige i de sidste Aar til denne er henlagt et saa rigt Fremvisnings- og Demonstrationsapparat i Form af kemisk og mikroskopisk Laboratorium, Landbrugshave, Forsøgshave, Forsøgsmark, Redskabsmuseum og almindeligt Jordbrug, at det i betydelig Grad maatte kunne støtte et Kursus af den omhandlede Art.

Det var imidlertid paa Forhaand indlysende, at kun faa af Skolelærerne vilde være i Stand til at afholde de med deres Udstyrelse, Rejser og Ophold her paa Skolen forbundne Udgifter, hvortil endvidere for de Flestes Vedkommende vilde komme Anskaffelse af Bøger og Lønning af en Husmand eller anden Stedfortræder til i Feriemaaeneden at udføre det Høstarbejde paa Skolelodden, som Skolelæreren ellers selv for en Del vilde udføre. Paa den anden Side turde der ikke paaregnes Statens Støtte af Skolelærerne til et saadant Kursus, før der gjennem et

alvorligt Forsøg var indhentet en bestyrkende Erfaring om Foranstaltningens Gavnlighed og Gjennemførlighed. Det var derfor en meget betydningsfuld Hjælp, at det Classenske Fideikommis velvillig tilsagde en Understøttelse af 500 Kr. til de fattige Lærere. Dels herved og dels ved at Skolen og dens Lærere gav Afkald paa ethvert Vederlag for Arbejdet kunde det første Kursus aabnes d. 1ste August 1892 med 22 Skolelærere, og mange flere havde meldt sig, men maatte af Mangel paa direkte Støtte trække sig tilbage. Selv med en Understøttelse af indtil 50 Kr. undgik Deltagerne dog ikke selv at maatte yde et Tilskud foruden den ved deres Fraværelse fra Hjemmet foranledigede Udgift, og overfor deres sparsomme Indtægter kunde den samlede Udgift ofte være ret følelig.

Lærerne, der vare i en Alder fra 27—57 Aar, kom fra alle Landsdele, særlig fra Jylland, og optog med Liv, Lyst og stor Ihærdighed det forcerede Arbejde, der maatte være Forudsætningen for i saa kort Tid at kunne naa et Resultat, selv om den modne Fordannelse selvfølgelig lettede Forstaaelsen og Tilegnelsen. Der var 7 Timers Undervisning og praktiske Øvelser hver Dag, foruden meget Selvarbejde; men ved Aftenforedrag af Skolens Lærere og tilrejsende Videnskabsmænd fra Kjøbenhavn over historiske, kirkelige og æstetiske Æmner, samt ved en Ekursion ugentlig til seværdige Steder (i Kjøbenhavn, Nordsælland og Skaane) søgtes en forfriskende Afvexling bragt ind i den strængt faglige Undervisning og Opholdet tillige gjort almenudviklende, ligesom ogsaa det selskabelige Samliv med dets heldige Paavirkninger derved fremmedes. De faglige Foredrag og Øvelser støttedes dels af Kompendier eller Opsatser udarbejdede af Skolens Lærere og hektograferede i dette Øjemed, dels af Læreøger og fremlagte Værker og Tidsskrifter, ligesom der ogsaa gennem kemiske Demonstrationsforsøg, mikroskopiske Øvelser, Plante- og Frøbestemmelser, Dyrkningsforsøg i Landbrugs-

haven og Væxtkasser lagdes Vægt paa at lette, klare og fæstne det Meddelte saa meget som muligt.

Ogsaa udefra fulgtes Kursuset med Interesse, hvilket fremgik af de hyppige Meddelelser, der i August Maaned fremkom i Pressen, særlig i Provinsbladene; og Deltagernes Bedømmelse gav sig Udtryk i en Adresse, der efter Maanedens Slutning overrakte Skolen, og hvori der bl. a. udtaltes: »... Det er vor fulde Overbevisning, at Kursuset vil faa stor Betydning for vor Virksomhed, ikke alene i Børne- og Aftenskolen, men ogsaa i Henseende til Udviklingen af Landets mindre Jordbrug, samt for vor egen Selvstændighed ved en mere rationel Dyrkning af vore Embedslodder. Vi tillade os at udtale det som vort Haab, at det for Lærerstandens Skyld maa lykkes at opretholde Kursuset, saa at Adgangen til Deltagelse maatte blive økonomisk lettet, og at det paa Grund af dets Righoldighed af Undervisningsæmner bliver strakt over et længere Tidsrum«.

Om Efteraaret 1892 henvendte Bestyrelserne for »Danmarks Lærerforening« og »Dansk Skoleforening« sig derfor til Regjeringen med et Andragende om en Bevilling til en Fortsættelse og Udvidelse af disse Kursus paa Landboskolen ved Lyngby og da navnlig saaledes, at Kursuset kunde blive toaarigt, og at de Skolelærere, der maatte ønske at benytte det, kunde erholde deres Udgifter dertil dækkede. Kultusministeriet modtog Andragendet med Velvillie, stillede Forslag derom paa Finantsloven, og Rigsdagen vedtog at forøge den almindelige Bevilling til Skolelæreres Feriekursus med 5000 Kr. til Undervisning i Landbrug og Havebrug.

Ved Skrivelse af 15. April 1893 besluttede Ministeriet i Henhold til et fra Skolen indsendt Forslag at henlægge det omhandlede Kursus i Landbrug til Landboskolen ved Lyngby, at overdrage Undertegnede Bestyrelsen deraf under Docent Feilbergs Overtilsyn, og at ordne Deltagelsen deri efter følgende Regler:

1. Kursuset skal være toaarigt og afholdes i August Maaned.
2. Hvert Aar skal begyndes et nyt Kursus, saa at der altsaa samtidig er 1ste Aars og 2det Aars Hold af Skolelærere.
3. Hver Lærer kan erholde en Understøttelse af
 - a. 50 Kr. til Kost, Logis, Opvartning og øvrige Forplejning ved Skolen.
 - b. Rejseudgifterne dækkede i Overensstemmelse med de for de øvrige Kursus gjældende Regler.
 - c. Fri Undervisning og Øvelsesmateriel.

Dette Feriekursus har i de senere forløbne 2 Aar været besøgt af 32 Lærere aarlig, Halvdelen i hvert Hold; der er fra Skolelærernes Side udfoldet den samme Interesse og Energi som i det første Aar, og Skolen modtager fra de hjemvendte Lærere i Aarets Løb gennem Breve, Forespørgsler osv. talrige Vidnesbyrd om den Nytte, Deltagelsen har bragt Lærerne dels i deres egen Bedrift og dels for deres Virksomhed i Byen eller Sognet.

J. C. la Cour.
